

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancoate nu se
primesc.
Manuscrisuri nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiunea în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukas Nachf.,
Max. Angenfeld & Emerio Les-
nar, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Ooppelik.
In Budapesta: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII. Erzsébet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmond pe o coloană 10
bani pentru o publicare. Pu-
blicări mai dese după tarifa
și învoială. — RECLAME pe
pagina 3-a o seriă 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXVII.

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminică 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30. etajiu
I.: Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu dusul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. — Un esem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 12.

Brașov, Sâmbătă 17 (30) Ianuarie.

1904.

Dreptul de întrunire violat.

Timișoara, 28 Ianuarie n.

Nu putem lăsa să treacă fără de
nici o observare principiul, pe care
ministru-președinte conte Stefan Ti-
sza l'a enunțat de curând pe terenul
dreptului public ungar cu privire la
„dreptul de întrunire“. Credem că
nici nu s'ar conveni să trecă fără nici
o observare în deosebi din parte-ne,
a Românilor, cari aderăm la pro-
gramul nostru național politic.

Cum s'a scris și în „Gazeta“,
primul ministru unguresc dice: „In
Ungaria nu este stabilit prin lege
dreptul de întrunire, deci rezolvarea
acestor afaceri aparține sferei de drept a
guvernului“. Mai promite apoi pri-
mul ministru, că decă va sta mai
mult timp la guvern va regula prin
lege dreptul de întrunire...

Prin consecința ce o trage pri-
mul ministru din premisa sa, el do-
vedește *ad oculus*, că este veritabilul
fiu al tată-său. E adevărat, că în
Ungaria dreptul de întrunire încă
nu s'a regulat prin lege, der conse-
cința acestui fapt: „ca rezolvarea
acestor afaceri se aparțină sferei de
drept a guvernului“ n'a tras-o nimeni
altul în Ungaria, până la *Tisza Kal-
man* și nici n'a ținut séu creșut în
adevărul ei nimeni altul, decât ér
numai *Tisza Kalman*. Scriitorul a-
cestor rânduri, care s'a ocupat și
se ocupă din adins cu dreptul pu-
blic ungar, nu a aflat în nici un
manual, nici vechi, nici modern
principiul enunțat de primul ministru,
după care în cesțiunea libertății de
întrunire atacarea ar aparținé sferei de
drept a administrației, ceea-ce cu alte
cuvinte, înseamnă atâta, cât—se de-
pindă de la voia guvernului ori și
ce întrunire, decă, cum și când sé
se țină.

După dreptul public ungar cu
totul altfel stă tréba. „Afacerea în-
trunirilor nu aparține nici decum
„sferei de drept“ a guvernului. Și
numai a admite acesta este o gre-
șelă colosală din punctul de vedere
al adevăratului liberalism.

Intrunirile publice — de ori-ce
natură — ale cetățenilor statului nu
sunt și nu pot fi privite decât ca
un eflux al libertății individuale, care
libertate nu pôte fi, nici nu suferă a
fi mărginită de nimeni altul în stat,
decât numai de postulatele proprii
ale sale.

Pe ce temei de drept public
se razimă contele St. Tisza când
trage consecința că... „decă afacerea
aparține sferei de drept a guvernului“?
Pe volnicia da, se pôte răzima
cutare guvern, der pe dreptul public
al Ungarij — nici odată. Drept de
control, de inspecțiune, da. P'acesta
și numai p'acesta il are guvernul,
der mai mult nu.

Și cât de greșită e afirmarea
primului ministru, o dovedesc chiar
și principiile adevăratului liberalism,
cari nu pot fi altele decât ca: *ceea-
ce legile țării nu opresc, sé nu opréscă
nici guvernul, căci un guvern nu pôte
avé în punctul libertăților publice
ale cetățenilor statului drepturi peste*

acestea, adecă drepturi de a dispune
asupra acestor libertăți firești ale lor.

După a noastră părere alta ar
trebui sé fie consecința și învățătura
corectă, la care ar trebui sé ajungă
primul ministru, pornind de la fap-
tul care a dat privilegiu la interpela-
ția deputatului Aladar Zichy și pe
care îl accentuează și primul-ministru
în răspunsul séu, dela faptul întru-
nirilor de multe-ori suspecte ale so-
cial-democraților. Și anume, actualul
ministru-președinte ar trebui sé ob-
serve și sé constate, că tatăl-séu a
săménat în țără buruena veninósă a
puterii discreționare, acesta a prins
rădăcină, a crescut încât acum im-
punge pe fiul séu în ochi. Și ar
trebui decă contele Tisza sé strice
tot ce a săménat tată-séu.

Un anumit Voichescu, un jidan óre
care romanisat pro forma, pôte con-
voca „popor român“ séu sêrbesc etc.
la întruniri publice — fără de a fi
impiedecat séu pedepsit. Un inteli-
gent adevărat român, care ar voi sé
combata pe Voichescu etc., o înso-
țire, un partid politic-național, care
are și inimă și bunăvoință pentru
poporul român și pentru țără — nu
au acelaș drept. Din contră aceștia
trebuie declarați escesivi și trebuie
pedepsiți și cu arest și cu amendă.

Étă rezultatul politicei „liberale“
care față de naționalități a fost și
este cea mai *volnică* și *absolutistică*!

Ultimatul contelui Tisza.

(Sedinta de la 28 Ianuarie a dietei).

Contele *Tisza* s'a reintors Mier-
curi séra de la Viena, unde în de-
cursul aceleasj zile a avut — cum
scim — o audiență la Maj. Sa mo-
narchul. Oficiósele guvernului anunță,
că audiența contelui *Tisza* a fost
scurtă și Maj. Sa a aprobat propu-
nerile lui privitoare la convocarea
delegațiunei ungare. Nimic altceva
— spun aceleasj diare — nu s'a în-
timplat, „căci cabinetul-*Tisza* de
mult e în posesiunea tuturor autori-
sărilor necesare pentru restabilirea
stărilor normale în parlament“.

Reintors din Viena, *Tisza* s'a
 prezentat ér în cameră, unde la or-
dinea d'ilei era tot desbaterea asu-
pra proiectelor de recruți. In mijlo-
cul unei generale atențiunii și încor-
dării, ministrul președinte a luat cu-
vântul, spre a face următoarele decla-
rațiuni:

Ministrul președinte contele *Tisza* de-
clară, că în ultimul séu discurs și-a es-
primit părerea, că succesul tacticei înangu-
rate de guvern, depinde exclusiv de la
aceea, ca mica cetă de obstrucționisti,
compusă din 10—12 ómenii, sé-și facă
mendrele până vor obosi.

Acuma e evident, că s'au aflat ele-
mente, cari s'au alăturat obstrucțiunei și
o sprijinesc în ascuns, ceea-ce înșși o re-
cunosc une-ori, altă-dată éráși o tăgăduesc.

Guvernul trebuie sé cumpănésă a-
cestă situație și sé-și implinésă datoriile,
ce rezultă de aici pentru el.

Oratorul recapitulésă timpul guver-
nării sale și declară, că soluția chestiuni-

lor militare de la ordinea d'ilei a isbit
în mod satisfăcător, așa că opinia publică
s'a declarat favorabil în privința acesta.
Guvernul a enunțat chiar de la început,
că va manifesta tăria și energia cea mai
mare. In acest punct *guvernul este firm
decis în cas de necesitate a usa de tóte
mijlócele constituționale, spre a duce la is-
bândă politica, ce se impune prin intere-
sele cele mai sfinte ale națiunei.* (Aprobări
în drépta).

Interesele „națiunei“ nu se satisfac prin
neactivitate, prin anarhie, prin discreditarea
constituțiunei. Noi dorim sé facem „nați-
unei“ un serviciu, *punédu-ne cu tótă forța
împotriva acestui curent fatal.* (Aprobări
în drépta).

Tisza declară, că nu zoresce aplica-
rea mijlócelor mai energice, der va tre-
bui sé le aplice, când tóte celelalte mij-
lóce vor fi epuizate.

Ministrul președinte declară, că din
partea Corónei i-s'a dat deja, când a fost
chemat la putere, aprobarea și autorizarea
pentru măsurile, ce ar fi necesare în tóte
fazele situațiunei. El adresésă opoziției cu
insistență apelul, ca sé voteze de urgență
cel puțin contingntul de recruți, deórece
impedecarea acestui proiect înseamnă a
arunca mii de familii de ale rezerviștilor
suplementari în cea mai mare strimțóre.
Obstrucțiunea prin această votare nu este
stânjinită în tactica sa adversară, deórece
la îndemnitare și alte proiecte, a căror
desbatere se apropie, i-se va oferi numé-
róse ocațiuni de a-și continua lupta con-
tra cabinetului. Lupta acesta pôte fi re-
începută cu cea mai mare violență chiar
după votarea contingntului de recruți,
după-ce delegațiunile își vor fi terminat
lucrările, ceea ce nu va necesita mai mult
de trei săptămâni. Guvernul, în convinge-
rea, că reprezintă un lucru drept și sfânt,
va da pept cu această luptă (Aprobări fur-
tunóse în drépta).

Ministrul președinte a đis în cursul
cuvântării sale, că *actualul regulament al
camerei este fórté favorabil pentru anar-
chia parlamentară* și își exprimă speranța,
că *reforma acestui regulament* va fi spri-
jinită nu numai de membrii partidului gu-
vernamental, ci și de toți aceia, cari au
pe inimă cauza constituției și a parlamen-
tarismului.

O lămurire a „Gazetei“.

Brașov, 15 (28) Ian.

I.

Au trebuit sé trecă doi ani și trei
săptămâni de la aparițiunea fóiei din Orăș-
tie „Libertatea“, colaboratorul ei Dr. A.
Vlad, care la început scriea, că „nu im-
portă“ ce dice „Gazeta Transilvaniei“, a
trebuit fatalmente sé alunece a se pune
în conflict cu disciplina de partid și cu
programul nostru național și a bate câmpii
așa d'isei „activități parlamentare“ fără
nici un sfânt, fără sé fi primit nici o în-
sărcinare de la partid; tóte aceste și al-
tele, ce nu voim a le atinge aici, au tre-
buit sé se petrecă pân' ce *post tot dis-
criminata rerum* Dr. Aurel Vlad s'a învred-
nicit a întra în discuție cu noi, folosind
un ton mai cuviincios, der nu asupra în-
trebărilor grave de la ordinea d'ilei, ce
i-le-am fost adresat în tótă sinceritatea de
repeți-te-ori, cerédu-i sé-și justifice ati-
tudinea, ci asupra unor observări politice,

ce le-a făcut „Neue freie Presse“ din
Viena și despre cari a luat notă și „Gazeta“.

Casul de tot neașteptat se referă la
articolul publicat în „Libertatea“ Nr. 2
de la 9 (22) Ianuarie a. c. sub titlul „Max
Nordau și „Gazeta“, semnat cu literele A.
V., cari, credem, vrea sé indice inițialele
celui ce se bucură ađ de titlatura ofi-
ciósă: Igen tisztelt képviselő ur! (prea
onor. d-n deputat).

Credem a puté conchide și din
stíl, că articolul din „Libertatea“ a fost
scris de A. Vlad și prin urmare nu vom
greși decă fi vom răspunde de-adreptul cu
incunjurarea citării inițialelor pe jumé-
tate mute. Ii vom răspunde cu aceeaș
sinceritate și bunăvoință, cu care l'am
admoniat de atâtea-ori în cursul timpu-
lui. Și nu ne vom mânia deóce d-l Vlad va
crede, că-i dăm mai mare atențiune decât
n'i-a dat densusul noué. Nu ne vom mânia,
deóce-ce chemarea noastră nu e de a cul-
tiva susceptibilități și ambițiuni deșerte,
ci de a ne nisui sé folosim causei popo-
lului, cercetând și lámurind lucrurile, ca
publicul nostru român sé se scie orienta
cât mai bine.

Vom cerceta decă cu tótă lealitatea
și bunăvoința ce le cele afirmă și le susține
deputatul Dobrei în articolul amintit des-
pre „Gazeta“.

Dr. Vlad a cetit în „Gazeta“ tra-
duse nisce observări, pe cari noi le-am
privit destul de importante pentru a-le sub-
linia, deși veneau dintr'o parte, care a
fost tot-déuna dușmană Românilor și prin-
cipiului de egală îndreptățire națională a
popórelor negermane și nemaghiare din
monarchia nostra. Vlad își închipuesce a fi
descoperit, că ni-am prins în cursă în urma
propriei noastre nebagări de sémă.

Étă cazul. Max Nordau, cunoscutul
foiletonist al diarului „Neue freie Presse“
din Viena, a publicat în acest diar de anul
nou un articol retrospectiv asupra însem-
nătății anului 1903 pentru istoria univer-
sală. In acest articol Nordau a dedicat un
capitol și evenimentelor din Ungaria, în
care a criticat escesul de zel al obstruc-
țiunei maghiare și a consiliat pe Maghiari
sé nu mai facă gréutăți restabilirii păcii
parlamentare pe basa programului adop-
tat de partidul jidano-liberal dela putere,
avertisându-i, că la dincontră le-ar puté
merge réu, căci continua lor provocare la
principiile suveranității poporului reamin-
tesce numai realitatea pentru ei atât de
crudă, după care drepturile populare ori-
ginale a mai mult de jumétate din popo-
rațiunea țării sunt ađi desconsiderate. De
unde urmésă, că după principiile suvera-
nității poporului, la care se provócă Un-
guriu cu atâta tenacitate față cu coróna,
n'ar fi permis ca o minoritate sé se ridice
la rangul de „națiune legală“!

Cu acesta Max Nordau a voit sé le
dică Maghiarilor: Vedeți faceți pace cu
Viena pe baza programului militar al par-
tidului evreo-liberal, în fruntea căruia stă
omul viitorului *Tisza*. Incetați cu încerca-
rea de a mai zădărnici ceea-ce au recu-
noscut acum și evreo-liberalii din fracți-
unea lui Kossuth, când au dat mâna cu
Tisza pentru a face sé înceteze obstruc-
țiunea. Căci terenul intransigent, pe care
v'atți pus e subminat. Intre politica vóstră
constituțională și politica vóstră de națio-
nalitate esistă o contradicere, care la cas
când s'ar aprinde fitulul minei, v'ar împinge
într'o catastrofă. Numai atunci când v'ar

succede a maghiarisa naționalitățile, înainte ca aceste să fi ajuns la maturitatea și forța de a apela în favorul lor la suveranitatea populară, veți pute scăpa de catastrofa.

Max Nordau nu a „critisat aspru ținuta Ungurilor“, cum afirmă A. Vlad, ci Nordau declară însuși că a voit numai să atragă atențiunea Ungurilor „că n'ar trebui să neglige avantajii contraasigurării pozițiunii lor politice prin esistența de fapt a unei puteri mari europene (Austro-Ungaria), în care ei jocă primul rol, pe când într'o Ungarie independentă „în care numeroase părți constitutive ar fi supuse unei atracțiuni puternice din afară,“ sörtea Ungurilor ar fi foarte nesigură.

Este cu alte cuvinte, în sens întors, cam tot aceea ce a ăis nu de mult în cunoscuta sa carte Ludovic Mocsary: *Décă voim continuarea politice de maghiarizare, acésta se póte numai susținând dualismul și împăcându-ne cu Viena; decă voim înse independenta Ungariei trebuie înainte de tóte să ne împăcam cu naționalitățile, altfel nu-o vom pute căștiga nici-odată.*

Dér o împăcare leală a Maghiarilor cu naționalitățile ar însemna căderea dela putere a jidovismului din Ungaria pentru tóte timpurile. De aceea Nordau nici că vrea a lua în combinațiunile sale o astfel de eventualitate.

A. Vlad n'a înțeles adevăratul sens al observărilor lui Nordau, cu atât mai puțin a înțeles de ce anume noi le-am subliniat.

După cum ne putem convinge și din părerile naive, ce le debiteză în numărul citat al „Libertății“, Aurel Vlad n'are o idee clară nici despre atitudinea noastră politică ca cel mai vechiu organ de publicitate român, nici în genere despre atitudinea Românilor în lupta pe viață pe mörte cu politica de maghiarizare forțată. Este încă prea influențat de teoriile, ce le-a învățat la universitatea din Pesta și prea puțin cunósce reala stare a lucrurilor în dezvoltarea națională a poporului nostru.

Cum ar fi putut altfel A. Vlad să scrie:

„...„Gazeta“ cât și pasiviștii noștri ar trebui să se cugete serios și să-și aprecieze ținuta lor din punctele de vedere exprimate de Max Nordau“...

Să vedem însă ce mai spune d-l Vlad în falsa credință, că n'ar fi surprins tocmăi când ca nisce postitorii pasiviști am gustat, cu plăcere subliniată, din óla de dulce a teoriilor evreului liberal Max Nordau.

Brașov, 16 (29) Ianuarie.

Declarațiunii preinalte. La halul de curte, ce s'a dat ăilele aceste în Viena, Majestatea Sa convorbind cu presidentul „Reichsrath“-ului Dr. Kaiser, și-a exprimat satisfacția pentru obiectivitatea și graba cu care se lucrăză în delegația austriacă.

— Nu înțeleg, adause monarchul, de ce a cauzat neliniște așa de mare la Germani *ordinul confidențial al ministrului de război*?

Dr. Kaiser: Neliniștea acésta este a se reduce la aceea, că în 'crdin se ăice, că de la subofiteri nu se pretinde necondiționat cunóscearea limbei germane.

Monarchul: Asta tot-déuna așa a fost și nu se póte schimba ușor.

Dr. Kaiser: E de temut, că în astfel de împrejurări și ofiterii din din rezervă și de la Landwehr nu vor mai crede necesar a învăța nemțesce.

Monarchul a vorbit apoi éráși despre delegațiunii, ăicând, că săptămána viitoare vor veni și delegații unguri la Viena, și se póte spera, că și în delegațiunea ungară desbaterile vor progresa rapid. De-ar fi măcar și în dietă lucrurile altfel.

Cu vice-presidentul Zacek a convorbat monarchul asupra acțiunii de împăciuire din Brünn. Zacek a ăis, că înțelegerea merge mai greu în Moravia, decât în Boemia, fiind-că în cestiunea universității părerile sunt foarte divergente. Apoi a ăis, că manifestarea voinței domnitorului ar liniști spiritele în ambele tabere.

Monarchul: Da, decă ar asculta de cuvânt. Tocmăi aici zace răul, că ambele părți sunt implacabile.

Zacek a exprimat din nou speranța, că o manifestare a voinței suveranului ar avé efect.

Monarchul: Cum? Căci n'ar poté să fie vorba decât de drepturi egale, însă Germanii vréu mai mult, decât Cehii, ér Cehii pretind mai mult, decât li-se dá Germanilor.

„Presiune“ asupra ministrului de culte. De curând a devenit vacant scaunul episcopesc catolic din Besztercebánya. Eparchia acésta se întinde în comitatele Zolyom, Turoț jumătate din Bars și o parte din Nitra. Credincioșii sunt aproape exclusiv Slovaci. Acest popor nenorocit, a avut vecinic parte de nisce Archierei, cari și-au dat tótă silința a suprima limba slovacă în școlă și biserică. N'a fost acestul însă cât s'a făcut până acuma, și de aceea abia a închis ochii episcopul Rimely, și deja s'a început campania prin ăiare, ca să se numescă la Besztercebánya un episcop, care să-i țină în friu pe preoții și învățătorii slovaci, să nu le permită a face mișcare „panslavistă“ și să spriginescă în acele „părți espuse“ interesele limbei și culturai maghiare.

„Budapesti Hirlap“ este acel ăiar, care a deschis campania, publicând în numărul de la 28 Ianuarie un articol, în care cere, ca la Besztercze să se numescă un episcop militant pentru „maghiarizare“ Articolul face impresia, că ar fi inspirat de însuși ministrul de culte Berzeviczy.

Conflictul turco-bulgar. Conflictul bulgar cu Pórta s'a agravat mult. Relațiunile diplomatice pot fi considerate ca rupte. Comisarul otoman din Sofia, de abia întors din Constantinopole, a declarat, că nu va relua raporturile guvernului princiar, până nu va primi un răspuns satisfăcător la ultima notă, relativ la mobilisările și înarmările Bulgariei. Ba, ca represalii, comisarul turcesc de câte-va ăile deja refuză să vizeze pașaportele tuturor Bulgarilor, fără excepțiune, cari vor să plece în afaceri în Turcia. Aceleași dificultăți se fac călătorilor bulgari, la punctul de frontieră Mustafa-Pasa. Guvernul bulgar a adresat o notă comisarului otoman, protestând în contra acestei dispozițiuni arbitrare și amenințând cu represalii identice pentru supușii turoi, în cas când Pórta nu va reveni asupra dispozițiunii luate.

Berzeviczy despre reforma învățământului primar.

La 27 Ianuarie s'au deschis desbaterile anchetei inspectorilor de școle, convocată de ministrul de culte și instrucțiune publică. Erau de față inspectorii reg. din comitatele: Budapesta, Ung, Coșocna, Abauj-Torna, Nograd, Scepuș, Bereg, Șaroș, Têrnava-mare, Arva, Ciongrad, Făgăraș, Têrnava mică, Zala, Hajdu, Bistrița-Năsăud, Sibiu, Arad, Timiș, Mureș-Turda, Pojun, Turoț, Brașov și Hunedóra. Din partea ministeriului de culte erau prezenți: secretarul de stat Zilinszky, consilierul Molnar, consilierii de secție Halasz, Makay și Morlin, raportorul Modossy, inspectorul central Kőrösi etc.

Ministrul Berzeviczy a deschis conferența printr'un discurs mai lung, și făcând istoricul planului de reformă, care servește de basă a desbaterilor, continuă așa:

Nu mă îndoesc cu privire la aceea, că este imposibil a-se remedia tóte defectele și necesitățile învățământului primar în cadrul unui simplu regulament. Pentru așa ceva e necesară o modificare a legilor existente. (Vii aplause). Tocmăi din cauza acésta, încă la începutul intrării mele în funcția de ministru, m'am decis să mă ocup de urgență cu *modificarea parțială a legilor privitoare la școlile primare* (Vii aprobări.)

S'a pregătit deja un plan de reformă, cu care în curând se va ocupa și publicitatea. Proiectul acesta se va întinde și asupra unui *control mai intensiv a școlilor* din partea inspectorilor școlari; mai departe, în acest proiect se va stabili o lărgire mai mare a sferei de influență a inspectorilor. (Aprobări.)

Problema proiectului de lege din cestiune, va fi garantarea unei executări mai eficace a obligativității instrucției, a aranja învățământul primar inferior și superior, și mai ales a da o basă legală învățământului repetițional economic. Proiectul se va îngriji și de o sistemizare mai echitabilă a salarelor învățătorilor confesionali.

Pe terenul *calificăției învățătorilor am de gând*, ca în cadrele legii, să valorez în modul cel mai eficace punctele de vedere ale statului. În fine voesc, ca prin proiectul acesta, decă va deveni lege, să se desvirșescă odată învățarea cu succes a limbei maghiare în școlile populare.

O discuție vie s'a încins în jurul Ș-lui 11, în care mulți din membrii anchetei au găsit că e mare anomalie, că ajutóarele de stat li-se dau învățătorilor prin senatele școlare, procedură prin care învățătorul e pus în stare de dependență față cu președintele senatului; înaintea lui n'a existat până acum „statul maghiar“, care l'a ajutorat, ci numai atotputernicul președinte al senatului. Procederea acésta a fost și este foarte păgubitoare din punct de vedere național maghiar mai ales în *ținuturile locuite de naționalități*.

Cu acésta, prima ședință a anchetei s'a închis, având să se continue ér, Joi, desbaterile.

S'au pus, decí, pe lucru domnii din ministeriul de culte, lucrăză bărbătesce la noiele cătușe în cari vor să stringă școlile nemaghiare, — par-că nu li-ar fi destul cu cât au făcut până acum pe acest teren tóte guvernele de la „constituționalism“ încóce.

SCRIRILE ăILEI.

— 16 Ianuarie v.

Conferențe asupra României. Dr. Gaster, marele rabin al comunității israelite (ritul portughez) din Londra a ăinut de curând în capitala Angliei o serie de conferențe asupra sistemelor politice ale prezentului. Două din aceste conferențe erau dedicate României. Dr. Gaster, după cum nici nu ne puteam aștepta altfel, numai lucruri bune n'a spus despre țera, de unde fusese înainte cu mai mulți ani expulsat. „România — ăice Gaster — este cam așa de mare ca Anglia cu Walesul la olaltă. Populația se înțelege este mult mai mică, da cât a Marei Britanii. În România și-au dat întêlnire o mulțime de popóre: Greci, Armeni, Arabi, Slavii, Bulgari, Sêrbi, Albanezi și Turci. Din amestecul acestor popóre s'a născut aceea ce astăđi se numesce poporul român. Clasele conducătoare sunt separate de popor prin o prăpastie adencă. Cele 4½ milioane de ómeni, cari locuesc la țera, nu iau parte directă la viața politică și administrativă și sunt exploatați în stânga și în drépta așa, că situația lor este mai rea, de cât pe timpul suzeranității turcesce. ăera are constituția cea mai liberală — pe hârtie între ceea ce e scris pe hârtie și între realitate este deosebire colosală. Sub suzeranitatea turcescă țera n'avea datorii, astăđi datorია României este de 60 milioane funți șterlingi. Ceea ce s'a introdus în România sub firma civilizațiunii, nu este de cât sentimentul național esagerat. Jidovul este considerat în România ca străin și cu tóte că e obligat a servi în armată, el este exclus de la avansare, orí ce calități distinse ar avea el...“ — Asta-l dóre mai tare pe marele rabin!

Principele Ferdinand al României însoțit de adjutantul său, maiorul Greceanu, a sosit în ăiua de 27 Ianuarie la Bêrlad spre a inspecta cele două regimente de roșiori aflătoare în garnisóna acelu oraș.

In consistorul districtual ev. al Brașovului ăinut aici de curând, decanul D. Herfurth a raportat asupra *școlilor săsesce* din acest district. Din acest raport vedem, că în districtul bisericesc ev. al Brașovului sunt 20 de școli primare, cu 85 clase și 83 învățători. În ultimul deceniu s'au zidit școli nové în 6 comune (Bod, Hálchiu, Brașov-Blumena, Preșmer, Ghimbav și Vulcan). Învățătorii primesc cu totul ca léfă 114.197 coróne, venindu-se în sumă medie câte 1376 coróne unuia. Pentru mijlóce de învățământ s'au spesat în ultimul deceniu 15.600 coróne. Întreținerea întrégă a celor 20 școli face 176.801 coróne pe an, ceea ce coréspunde venitului unui capital de 4½ milioane, elocat cu 4%.

Incendiu în biblioteca din Turin.

În biblioteca universității din Turin a izbucnit ăilele aceste un incendiu, prin care s'au nimicit cinci săli, între cari și renumita sală a manuscrisurilor. Mai multe mii de volume, între cari cărți vechi de legi și manuscrise au cădut pradă focului. Biblioteca avea 250.000 de volume tipărite și 4138 manuscrise, vr'o 100.000 de opere au ars în valóre de ½ milion lire. Dintre manuscrise, au ars număróse scrieri orientale, arabe, coptice, turcesce și latinesce. Nisce colecții prețioase din secolul XV au putut fi salvate. Se crede, că se vor găsi încă nisce cărți de legi foarte vechi și prețioase. Universitatea a fost închisă, de óre ce unele săli amenință a se surpa... Incendiul a izbucnit în urma neglijenței mecanului de la aparatul electric, Cinci familii ale amploiaților bibliotecii au rēmas pe drumuri.

Ucigașii lui Morariu. În afacerea maierului Ioan Morariu din Sibiu, care a fost omorât în Septemvrie a. tr. cercetarea în contra vėduvei sale Maria, — care după cum se scie, s'a declarat singură ca autor moral, — cât și contra lui Ioan Bobanca, care a fost urmărit și readus din România, este aproape terminată. Fiind-că eventual va fi vorba de pedepsă de mörte, cei doi inculpați au fost supuși unei cercetări psihiatrice din partea medicilor Dr. Konrad de la casa de nebuni și Dr. Iancosik de la tribunal. Procesul se va judeca în sesiunea din Martie.

Starea învățământului în com. Caraș Severin. Conform raportului inspectorului de școle L. Sandor prezentat în ședința ultimă a comisiunii administrative a comitatului Caraș Severin au fost în anul școlar 1902/3 73.145 copii obligați a cerceta școlă. Din aceștia au cercetat școlă 57.302, adecă cu 2337 mai mulți ca ca în anul trecut. N'au cercetat școlă 15.841 copii. Pe teritoriul acestui comitat sunt 455 școle și anume 445 școle elementare, 1 școlă populară superióră de fete, 9 școle civile și 1 preparandie. Școlile populare se împart astfel: 62 școle de stat (cu 30 mai multe ca în anul precedent), comunale 126, gr. or. 200, gr. cat. 27 rom. cat. 15, ev. ref. 4, ev. aug. 2, izraelite 2, private 1, societate 6. În școlile elementare de stat au umblat 11.515 copii (cu 662 mai mulți ca în anul precedent), în cele comunale 15.677 în cele gr. or. 21.531 (cu 2016 mai mulți ca în anul precedent), în cele rom. cat. 3060, în cele gr. cat. 654 etc. etc. Limba de propunere în școlile elementare a fost maghiară în 92 școle, română în 64 școle, română-maghiară în 259 școle etc. etc. La preparandie au fost 82 școlari. („Drap.“)

Duel mortal în Iași. În ăiua de 27 Ianuarie a avut loc în Iași pe platoul de la Copou un duel cu pistóle între redactorul de la „Evenimentul“, Spiru Prassin și între V. Scântele, redactor la „Gazeta Moldovei“. Duelul a avut sfârșit mortal: Glonțul lui Scântele a pėtruns prin ochiul drept al lui Prassin, și acesta cu cuvintele: „M'am sfârșit!“ a cădut mort la pământ. Medicii, Dr. Loebel și Dr. Steiner, cari au asistat la duel, au transportat cadavrul într'o trăsură la spitalul militar, unde i-s'a constatat mörtea.

Prassin era unul dintre cei mai talentați jidariști români. El s'a născut la Galați în anul 1876.

Adversarul său, al cărui glonț a stins viața tânărului jidarist, este unul din sutele de jidovași, cari mișună prin Moldova și asasinază cu prosa și versurile lor limbă românească. Fusese mai înainte contabil la librăria evreu Șaraga, acum era funcționar la societatea de tramvai din Iași și redacta o fișică, „Gazeta Moldovei”, în care publica versuri obscene la adresa domnișoarelor din Iași. Pentru nisece versuri de felul acesta, l'a ținut Prassin în ȋuia de 3/16 Ianuarie în „Evenimentul” într'un articol, care a dat privilegiu la fatalul duel. Pentru restabilirea adevărului trebuie să constatăm, că numele adevărat al jidovului nu e Vas. Scănteie, ci Wolf Finkelstein. El se află acum în arestul poliției din Iași.

Ofițeri evrei în armata germană. Se știe, că în armata germană nu sunt primiți ofițeri evrei. Ȋiarul jidovesc „Berliner Tageblatt” a scris ȋilele acestea un lung articol în care se jeluesce că jidovilor le este închisă cariera militară și stăruie, ca să schimbe situația de până acum. — La ceest articol răspunde „Deutsche Tageszeitung” spunând, că asupra acestei împrejurări nici nu vrea să stea de vorbă cu „Tageblatt”, atâta însă relevază, că nici odată nu se va pute lua regimentelor dreptul de a decide ele asupra primirii său refuzării v'ruinii tiner în corpul ofițeresc. Și dacă li-se lasă regimentelor dreptul acesta, atunci Evreii pot să aștepte mult și bine, până li-se vor împlini dorințele. Ȋr la argumentul, ce-l aduce foia evrească, că de vreme ce Evreii sunt obligați a face serviciu cu arma, este nedrept a-i exclude de pe cariera ofițerească, — „D. Tageszeitung” răspunde, că serviciul jidovilor s'ar pute regula într'alt chip, ca să nu fie obligați a servi cu arma. — Cu deosebire în timpul din urmă s'au întemplat casuri — ȋice „D. T.” — cari ne fac să fim și mai precauți la primirea jidovilor în corpul ofițeresc! — Las' că la noi n'au de ce se jelui!

Dicționarul istoric al limbei maghiare, care a început a se publica la 1890 de Szarvas Gábor și de jidovul Simonyi Zsigmond, după cum rezultă dintr'o carte a lui Ballagi Aladar este șarlatania cea mai mare limbistică, ce a existat v'rodată. Un domn cu numele Göresönyi Dénes publică în „Alkotmány” o recenziune a cărții lui Ballagi, arătând ignoranța și neglijența lui Simonyi. Recenziunea se termină cu următoarele cuvinte:

„Simonyi și dicționarul istoric al limbei maghiare nu sunt apariții singulare. Sunt tipuri. Din ele și prin ele vedem cum a fost știința și cum au fost savanții liberalismului maghiar mincinos, de care este impregnată întreaga viață socială maghiară. Ce le pasă lor de știință? Lucrul principal este onorarul. Sanctuarul științei pentru dâșii nu este de cât un bazar, unde se fac gheșefturi bune. Ballagi Aladar n'a mai putut tolera negoțul țelărilor ce s'au vîrit în sanctuarul științei și cu cartea sa i-a scos de la locul unde n'au ce căuta, — și pentru-ca să nu se mai p'ată întorce îndărăt — cu această carte, credem, i-a și executat*.

Societatea filarmonică. Ȋr s'a ținut prima repetiție generală din acest an. Școala preparatorie are 16 elevi, un număr mai mic, această din cauza, că mai mulți au fost avansați în societatea filarmonică. Programul de ȋr a fost: Keiserwalzer de Strauss și 1 și 3 cap. din Jupitersymphonie, de Mozart. Școala preparatorie sprijinită de soc. filarmonică a executat sub conducerea capelmaistrului Max Krause foarte bine acest program, din care causă *prim-președintele* soc. filarmonice a exprimat dirigentului mulțumirile sale pentru ostemela și zelul său.

Un serviciu bisericesc cu urmări grave. În ȋuia de sf. Ioan s'a celebrat o liturghie după ritul oriental în catedrala S. Iosif a catolicilor din Bucuresci. La această liturghie au cântat corurile de la bisericile ortodoxe Manea Brutaru și Popa

Tatu. Mitropolia ortodoxă din Bucuresci ordonând anchetă — după cum scrie „Vremea” — a disolvat ambele coruri pe ȋuia de 1 Februarie, interȋicând tot-odată celor 80 de coriști de a se mai angaja v'rodată în vre-un cor bisericesc în capitală, ȋr măestrilor (Chirișescu și Totolici) ridicându-le pentru tot-déuna dreptul de a mai dirigia coruri bisericesci.

Aalesund, oraș nimicic de foc, e un port al Norvegiei sudice, pe una din insulele Romsdalului. Focul încep' în ȋuia și la 9 și jumătate, 3/4 din oraș erau nimicite și cealaltă 1/4 ardea. N'au fost victime, dér 10.000 de locuitori au rămas fără de adăpost și fără de ale hranei. Din tôte părțile s'au trimis ajutóre; ministrul de finanțe va da ajutóre din fondul casei de rezervă pentru cheltueli neprevăduțe. Imperatul Germaniei a trimis vaporul „Phoenix” cu doctori și ajutóre. Faptul că mai tôte casele sunt în Norvegia de lemn, în legătură cu uraganul, care a împrăsciat focul, esplică asemenea uriașa nenorocire. Asemenea lucruri nu sunt rare în Norvegia și Suedia. O greutate e, că orașele acestea din fiorduri nu comunică între ele pe uscat, ci numai pe mare.

Dintre farmaciile din cetate va fi deschisă Duminecă în 31 Ianuarie a. c. d. m. numai farmacia d-lui Iekelius. „La Speranța” str. Porții.

5. **Efect sigur vindecător.** Toți aceia, cari sufer de nemistuire, lipsă de apetit, séu stomacul nu le funcționează regulat, pot conta la vindecare sigură în scurt timp prin folosirea cunoscutelor *prafuri seidlitz ale lui Moll.* Prețul unei cutii 2 cor. Se trimite ȋilnic prin postă cu rambursă, de farmacistul Moll, liferantul curții din Viena Tuchlauben 9. În farmaciile din provincie să se ceră preparatul A. Moll, provăduț cu marca de contravenția și subscriere.

Procesul din Nitra.

După o desbatere de 8 ȋile, s'a încheiat Miercuri înaintea tribunalului din Nitra pertractarea procesului de „agitație”, ce i-s'a intentat deputatului naționalist slovac Francisc Veszelovszky. Cetitorii noștri cunosc în liniamente generale rechisitorul procurorului. În ședința de la 26 Ian. i-a răspuns apărătorul Dr. Stefan Fajnor. După o lungă introducere istorică, apărătorul a constatat, că *cestiunea de limbă și de naționalitate* a apărut în istorie numai pe la mijlocul vécului trecut, când limba oficială latină a fost înlocuită cu limba maghiară, ca limbă a statului. Intorsătura această însă n'a atins de-odată prea simțitor naționalitățile, căci ele au putut să-și conserve limba în biserică, în școle, în comune și în societate. A venit însă mai târȋu statul cu tendințele de a elimina limbile naționalităților pe întreaga linie. Atunci s'au deșteptat în ele conștiența națională și de rassă. Cestiunea naționalităților a fost, deci, scósă pe teren prin tendințele de hegemonie absolută a limbei maghiare. Naționalitățile nu pretind privilegii nelegale, ci drepturi egale. Ele nu v'reau o patrie deosebită, aici voesc a trăi și a muri în patria această.

I-s'a imputat deputatului Veszelovszky, că a pretins executarea legii naționalităților. Dér odinoriă, în calitate de candidat al unui cerc slovac, însuși contele Apponyi a accentuat executarea legii naționalităților. Pretensiunea această n'a fost atunci punibilă față cu Apponyi. De ce dér procurorul face cap de acușăție față cu Veszelovszky din aceea, că el a cerut executarea unei legi?

Veszelovszky a recunoscut în discursul-program unitatea statului. Este o absurditate a deschide procedură penală contra cuiva, pentru programul său. Asta nici nu s'a mai întemplat. Nimic n'a ȋis Veszelovszky prin ce ar fi agitat poporul și din depozitiile martorilor reiese clar, că el n'a sévrșit nici o ilegalitate séu agitațiune.

Cere drept aceea achitarea acusatului.

În ședința de la 27 Ian. s'a apărât și acusatul Veszelovszky. El declară, că procurorul i-a făcut un proces politic. Conști-

tuția ungară nu cunósce decât agitațiune contra naționalității și pentru agitare contra *națiunii ungare* nimeni nu p'ote fi tras la răspundere. Nimeni n'a fost urmărit de un tribunal pentru un discurs-program.

Presidential: Nu pentru discursul-program, ci pentru agitație sunteți urmărit.

Veszelovszky declară, că el n'a agitat. A vorbit despre limba statului și nu despre limba maghiară. Tribunalul nici închipuire nu-și p'ote face, la ce acte sunt în stare a se deda șovinității maghiari față cu aderenții partidului slovac. Funcționarii din administrație le terfelesc onorea. Eu n'am pretins decât executarea legii naționalităților.

Tradițiile mele familiare încă esclud ori-ce agitațiune. Un străbun de al meu a salvat viața lui Tököly, ȋr altul a fost pedepsit cu mórte prin fôme, pentru-că era credincios lui Tököly. Îm iubesc sincer poporul meu slovac și bucurosu sufer și pedepsă pentru el. Intreg procesul este opera de răsbunare a fisolgăbirului cerului. Representent pe Slovacia din Ungaria în parlament, însă pentru această nu sunt prigonit acolo. Numai maghiarimea din Nitra mă prigonesce.

Cere să fie achitat, mai ales că nu persóna lui, ci un partid întreg este acusat! Cestiune de naționalitate a existat și va exista tot-déuna.

Ȋri tribunalul a pronunțat sentința. Pe baza motivelor aduse de apărare, precum și a fasiunei martorilor favorabili, **tribunalul a achitat pe Veszelovszky.** Procurorul a anunțat recurs.

Representații, concerte și petreceri.

Tinerimea universitară română din Clușii invită la balul ce se va aranja la 18 Februarie st. n. 1904 în sala cea mare a Redutei orașenesci. Începutul la 8 óre séra. Prețul de intrare de persónă 4 coróne, de familie 10 coróne. Venitul curat este destinat pentru masa studenților academici. Ofertele marinimóse se primesc cu mulțămită și se vor cuita pe cale ziaristică (adresa cossariului Eug. Sâmpetretanu stud. jur. Deák Ferencz utca 29). **Romul Velicú,** președinte, Augustin Rațiu, vicepreședinte, Valentin Poruțiu, vicepreședinte, Eugen Sâmpetretanu, cassar, Emiliu Dan, secretar, Aurel Moldovan, controlor, Vasile Nossă, secretar, Juliu Dan, Vasilie Lucaciu, majordomi.

— **Tinerimea română gr. or. din Someșfaléu** invită la producțiunea teatrală declamatorică ce se va aranja Duminecă în 18/31 Ianuarie 1904, în sala hotelului Nagy Ferdinand. Începutul la 6 óre séra. Prețul de intrare: de persónă 1 cor. de familie 2 cor. Venitul curat e destinat fondului școlar.

Programa: 1. „Hora frăției” cor. 2. „Românul nu piere” de Tcut. declam. 3. „Bobocelul și inela”, cor. de I. Vidu. 4. „Paza maicilor sfinte”, dramă în 4 acte. 5. „Asta-i mândra”, cor de * 6. „Ȋganul cinstit” de Speranța. 7. „Sunt tiner”, cor de * 8. O cântare ocașională.

— **Corpul didactic de la școala fund. elem. de băieți și fetițe din Năséud** aranjează Sâmbătă în 6 Februarie a. c. în sala de gimnastică de la gimnasiu, petrecere cu joc pentru copii, care se va începe cu piesa teatrală: „Răutăciósă” comedie într'un act predată de 9 scólărițe ale școlei noastre de fetițe. Începutul precis la 5 1/2 óre séra. Prețul intrării de pers. 1 cor. Pentru copii și studenți 40 fil. Venitul curat al petrecerei este destinat pentru ajutorarea copiilor séraci de la această școala cu vesminte, cărți, recușite de scris, material pentru lucrul de mână etc.

Turcheș.

Stimate Domnule Redactor! Vă rog a publica în prețuita d-vóstré foie rezultatul producțiunei artistice și declamatorice aranjată în ȋuia de Crăciun (25 Decembrie 1903) de conferența corpului didactic român din Săcele.

Resultatul financiar al producțiunei a fost: 1) Suma intratelor 260 cor. 80 b. 2) Suma cheltuelilor 126 cor. 10 b. Venit curat: 134 cor. 70 b., care s'a deșus la fondurile conferenței „de ajutorare și de sporirea bibliotecii”. Contribuiri peste taxă au intrat de la domni: D. Frateș, paroch din Bacifalu 2 cor., D-l Ioan Burduoiú comers. din Brașov 5 cor. D-l Dr. Pompiliu de Leményi, adv. 5 cor. D-l Carol Gros, farmacist 3 cor. D-l Ioan Mândai din

Satulung 2 cor. D-l Ioan Băltag 1 cor., cărorora le aducem cordială mulțămită.

Corpul didactic român din Săcele.

Bibliografie.

Revista idealistă. Sumarul n-ului 11, 1 Ianuarie 1904. 1. I. Tanoviceanu: Idealismul în literatură. 2. Dr. P. Nedelcu: Alienatții criminali. Necesitatea internării lor în asile speciale. 3. I. G. Duca: Pitt. Cum se punea problemul politic când Pitt vine la putere. 4. P. Vulcan: „Armăna” (roman). Sfirșit. 5. I. G. Bontăș: Chestiunea locuirei lumilor 6 N. Floralul: Chiniții (nuvelă). 7. Mihail G. Holban: O nouă biografie a lui Gladstone. 8. Poesii: Sobieschi și Plăeșii de Smara; Peccavi de Stefan Cruceanu; Pietate din D. Nanu. 9. D-rul Simionescu: Scrisóre de Geneva. 10. Alexandrescu-Dorna: Cronica literară. — Mișcare și curent literar. — Producțiunea noastră literară. — Sincer adevăr, frumos. — Un cuvânt asupra publicului cetitor — Cronicile viitoare. 11. I. C. Bacalbașa: Cronica teatrală. — Evoluția artei dramatice. — Teatrul românesc. 12. Cugetări: 13. M. G. Holban: Viața în țéră și în străinătate. 14. Buletin literar și bibliografic (reviste române; cărți și reviste străine). Tôte manuscrisele se trimit numai d-lui Mihail G. Holban, directorul „Revisiei idealiste”, la Mogoșeci (prin Mihăileni) Jud. Dorohoi. Nici un manuscris nu se înapoiază.

Ni se trimite la redacție v. *Săghinescu. Vocabular românesc* de v'ro citeva mii cuvinte cu o critică minuțioasă și cu îndreptar erorilor „Dicționarului universal al limbei române” de Lazar Șăineanu etc. etc. Iași Tipografia Națională str. Alexandri; 1901. Prețul 2 lei.

V. Săghinescu. Furculița d-lui Cosbuc. Critica literară asupra diminutivelor limbei române horopsite și hulite de d-l Cosbuc post năsăudean; cu un apendice fôrte interesant: Chestiuni istorice și de limbă, anarchismul în universitatea din Iași; profesori (de ambe sexe) criminali, imorali, resolvirea chestiunii evreesci în România. Lucrare conșciențioasă. Iași, tipografia „Dacia” P. Iliescu & D. Grossu 1903. Prețul unui exemplar 1 leu.

ULTIME SCIRI.

Nitra, 28 Ianuarie. Aȋ la órele 5 d. a. s'a pronunțat sentința în procesul deputatului Veszelovszky. Tribunalul a achitat pe acusat. Procurorul a anunțat recurs.

Budapesta, 28 Ianuarie. Partidul popora! a ținut aȋ conferență și a decis a continua lupta, deóre-ce contele Tisza p'ote fi considerat de om căduț de la cârmă.

O decisiune identică a luat și conferența grupului Szederkényi.

Petersburg, 28 Ianuarie. Nu se mai crede acum în menținerea păcii. Valorile la bursă au căduț mult.

Londra, 28 Ianuarie. Ȋiarele constatate unanim, că prin zorirea din partea Japoniei, de a i-se da răspunsul la ultima-i notă, *situațiunea s'a îndăsprit* fôrte mult.

Diverse.

Populația Japoniei. Este interesant în acest moment când mica Japonie se scólă împotriva uriașei Rusie, a sci numărul populațiunei acestei țeri.

După ultimul recensământ, ce s'a făcut în Japonia, țéra această avea o populație de 50 milioane. Crescerea din timpul din urmă este fôrte considerabilă, și această creștere se observă mai ales în orașe. La 1884 erau 117 orașe, cari aveau populație de peste 100.000 locuitori. Astăȋ sunt 230. Populațiunea urbană întrece astăȋ 7 1/2 milioane de locuitori. În unele orașe creșterea a atins proporțiuni extraordinare superióre chiar creșterei, ce s'a constatat în Statele unite. Populația orașului Osaka în ȋece ani s'a urcat de la 400.000 la 550.000 suflete, a orașului Nagoya de la 150.000 la 260.000. În Yokohama și Kobé creșterea a fost chiar fabuloasă. La 1884 Yokohama avea 87.000 locuitori și Kobé 78.000. Astăȋ cel dintâi are 182.000, ȋr al doilea 187.000. Numărul locuitorilor este mai mare decât dublu. Tokio, capitala Japoniei, are astăȋ 1.400.000 locuitori.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil Traian H. Pop.

Călinarul Plugarului

În editura tipografiei A. Mureșianu, Brașov, a apărut „Călinarul Plugarului“ pe anul vișect 1904. — Anul XII.

Ca și în anii trecuți, așa și anul acesta „Călinarul plugarului“, fidel numelui său, intră în casele cărturarilor noștri dela sate, ca prin învătățuri și povețe din ramura economiei, să le îmbogățescă cunoscințele și să-i indemne la muncă rațională, servindu-le tot-odată de călăuză în viața practică.

Cei cari se vor grăbi a-și procura „Călinarul Plugarului“, vor mai avé, în afară de acesta, privilegiu de-a-și petrece cu el câte-va ore vesele și senine, cetind bucățile alese ce le cuprinde în partea literară și distractivă, în care se publică câte-va piese alese, anecdote, glume și povețe.

Conținutul „Călinarului Plugarului“ este următorul:

În frunte se află o ilustrație: (Orășul Brașov). Urmăză cronologia anului 1904. — Regentul anului — Sărbătorile și alte zile schimbătoare. — Calculul sărbătorilor mai mari. — Posturile la răsăriteni. — Caracterul anului 1904. — Urmăză partea strict calendaristică: cele 12 luni ale anului, la fie-care lună dându-se sfaturi asupra lucrărilor, ce are să le facă economul, care ține să-și pörte economia după toate cerințele. — Urmăză genealogia domnitorilor din Europa. — Taxele telegramelor și postale. — Taxele pentru epistole. — Taxele pentru pachete și pentru porto-tarif după greutate. În partea această se dau număröse indicațiuni cu privire la regulile de observat la trimiterele de scrisori, bani și pachete. — În rubrica timbre și taxă se arată, ce anume timbre și taxe se cer la tot felul de petițiuni, documente etc.

Rubrica *têrgurilor* e foarte bogată. După datele oficiöse din nou îndreptate și publicate de ministerul de comerț se arată tērgurile libere din Ardél, Banat și Țera unгурescă, cu observațiunile necesare, apoi tērgurile din Bucovina, și un adaus la tērgurile din Bănat și Ungaria, precum și tērgurile aranjate după lună.

Partea economică a Călinarului conține următoarele articole scrise de colaboratorul nostru economic d. I. Georgescu; anume: „Industria de casă — seceriș de érnă“, un articol instructiv despre marile folöse ce le aduce țeranului nostru industria de casă; „Cultura nucilor“, „Cultura prunilor“, „Ciuma cartofilor“, „Bóla de gură și de unghii la vite“.

În *partea literară* se publică trei poesii alese: „Codrule Măria-Ta“ și „Doina“ de M. Eminescu, apoi „Cântec românesc“ de G. Coșbuc. Urmăză o istorisire foarte interesantă: „Cuza Vodă și țeranii“, scrisă de colaboratorul nostru d. Gr. N. Coatu (Banca, jud. Tutova, România) într'o limbă neaoșe moldovenescă ce séménă mult cu limba ce se vorbesce la Românii din Transilvania.

Urmăză după scésta un interesant episod din viața directorului de școle Ga-

vril Munteanu, scris de G. Barițiu, și o caracterizare, de C. Bolliac.

Se publică apoi *Povețe* interesante și instructive, ér la urmă *Anecdote și glume*. Partea restantă cuprinde anunțuri pe mai multe pagine.

„Călinarul Plugarului“ costă exemplarul 44 bani + porto, și se vinde la tipografia A. Mureșianu, la librăria H. Zeidner Brașov (care are și depositul pentru vëndătorii de călindare) și în toate librăriile. Așa în librăriile din Arad, Agnita, Blașiú, Baia-mare, Bistrița, Caransebeș, Cernăuți, Cohalm, Elisabetopol, Făgăraș, Gherla, Lugosiú, Medias, Oradea-mare, Oravița, Orăștie, Reginul săsesc, Sibiu, Cluj, Sătmar, Sebeșiú, Timișóra etc.

Abonații diarului nostru, pot să comande călindare de-odată cu reînnoirea abonamentului.

Nr. 1313—1903.

PUBLICAȚIUNE de vëndare.

Pentru vinderea casei din strada porții nr. 16, se va tiné la magistratul orășenesc (despărțământul administrației realității) o licitație cu oferte în 15 Februarie 1904 cu prețul de strigare de 30.000 coróne la această licitație invităm pe amatorii de cumpărare.

Condițiunile de licitațiune și de ofert, precum și cele pentru contractul de cumpărare, ce are a se încheia cu cumpărătorul, sunt depuse până la ziua de licitațiune la administrațiunea realității orășenesci și se pot lua în vedere din partea amatorilor de cumpărare pe timpul órelor de oficiu.

Cei ce voesc a înainta oferte, au a le preda până la 15 Februarie a. c. 10 óre a. m. la șeful despărțământului V a magistratual.

Brassó, 27 Ianuarie 1904

1—2.(1224)

Magistratul orășenesc.

Pivnița Eszterházy.

Pe amatorii de o beutură bună îi fac cu deosebire atenți asupra vinului meu:

Bakator lit. u. 50 cr.
Sauvignon lit. u. 1 fl.
și pe amatorii de vin negru la **Tugela drops 70 cr.**

Cu totă stima

WILHELM KOPONY,
aré dașul pivniței Eszter házy

Prafurile-Seidlitz ale lui Moll

Veritabile numai, decât fiecare cutiá este provédută cu marca de apărare a lui A. Moll și cu subscrierea sa.

Prin efectul de leuire durabilă al Prafurilor-Seidlitz de A. Moll în contra greutăților celor mai cerbiceose la stomach și pântece, în contra cărceilor și acrelei la stomach, constipațiunei cronice, suferinței de ficat, congestiunei de sânge, haemorhoidelor și a celor mai diferite bóte femeesca a luat acest medicament de casă o răspândire, ce crește mereu de mai multe decenii încóce. — Prețul unei cutii originale sigilate Coróne 2.—

Falsificațiunile se vor urmări pe cale rúscătórescá.

Franzbranntwein și sare a lui Moll.

Veritabilú numai, decât fiecare sticlá este provédută cu marca de scutire și cu plumbul lui A. Moll.

Franzbranntwein-ul și sarea este foarte bine cunoscută ca un remediu popular cu deosebire prin tras (frotat) aliná durerile de góldiná și reumatism și a altor urmări de récóală. Prețul unei sticle originale plumbate, Coróne 1.90.

Sapun de copii a lui Moll.

Cel mai fin sápun de copii și dame fabricat după metoda cel mai nou pentru cultivarea rațională a peleii, cu deosebire pentru copii și adulți. Prețul unei bucáti Cor. — 40 Cinci bucáti Coróne 1.80. Fie-care bucata de sápun, pentru copii este provédută cu marca de apărare A. Moll.

Trimiterea principală prin

Farmacistul A. MOLL,

c. și r. furnisor al curții imperiale Viena, Tuchlauben 9

Comande din provinciá se efectueázá gílnic prin rambursá postalá.

La depozite se se cerá anumit preparatele provédute cu iscálituru și marca de apărare a lui A. MOLL.

Depozite în Brașov: la a-nii farmaciști Ferd. Jekelius, Victor Roth, Eugen Neustädter și engros la D. Eremia Nepoții.

Cursul la bursa din Viena.

Din 28 Ianuarie n. 1904

Renta ung. de aur 4%	119.—
Renta de coróne ung. 4%	99.—
Impr. cáil. fer. ung. în aur 3 1/2%	90.90
Impr. cáil. fer. ung. în argint 4%	98.60
Bonuri rurale croate-slavone	99.25
Impr. ung. cu premii	208.—
Bonuri rurale croate-slavone	99.25
Renta de hárție austr.	100.60
Renta de argint austr.	110.60

Renta de aur austr.	120.65
Rente de coróne austr. 4%	100.65
Bonuri rurale ungare 3 1/2%	93.20
Losuri din 1860.	155.35
Acții de-ale Bânței austro-ungaré	16.06
Acții de-ale Bânței ung. de credit	769.—
Acții de-ale Bânței austr. de credit	672.25
Napoleoniori	19.05
Márce imperiale germane	117.—
London vista	239.65
Paris vista	95.27 1/2
Note italiene	95.25

„LIPOVANA“ institut de credit și economii în Lipova.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „LIPOVANA“, societate pe acții se invită la a

X-a Adunare generală ordinară,

ce se va ținé în 18 Februarie a. c. la 10 óre a. m. în localul institutului, opidul Lipova.

Obiectele de pertractare:

1. Raportul direcțiunei pe al decélea an de gestiune.
2. Raportul comitetului de supraveghere.
3. Deciderea, respective aprobarea bilanțului pe 1903; darea absolutorului direcțiunei și comitetului de supraveghere (§. 26 din statute).
4. Deciderea asupra întrebunțării profitului curat și ficsarea dividendelor pe 1903, (§. 26 și 46 din statute).
5. Pertractarea eventualelor propunerii (§ 26 litera g) din statute)
6. Alegerea comitetului de supraveghere pe un nou period de trei ani.

Domnii acționari, cari voesc a participa la adunarea generală, în conformitate cu § 16 din statute, se aviséză a depune la cassa institutului acțiunile înainte de deschiderea adunării generale.

Lipova, în 21 Ianuarie 1904.

Ales Mocsonyi m. p.
președinte.

ACTIV CONTUL BILANȚULUI PASSIV

Cassa în număr	4335.80	Capital	100000.—
Escompt	822679.85	Fond de rezervă	48452.58
Credite personale	32666.40	Fond de pensii	3468.—
Credite cambiale cu acop. hip.	103166.48	Depunerii	676194.33
Imprumut hipotecar	53519.—	Re-escompt	166745
Lombard	7218.50	Dividende neridicate	360.—
Efecte	3453.—	Interese transitóre	12312.66
Mobilar	1585.—	Cont-curent	7990.—
Amortisare	185.—	Creditori	4003.93
Giro-Conto	312.99	Profit	22364.60
Cont-Curent	922.—		
Realități	7058.50		
Cassa de păstrare postală	617.16		
Deb. ori	4541.92		
	1041891.10		1041891.10

EȘITE PROFIT ȘI PERDERI INTRATE

Interese de depunerii	35745.76	Interese:	
„ „ reescompt	8950.59	de escompt	69785.77
„ „ cont-curent	364.86	„ credite personale	3356.25
Spese	2414.30	„ „ cambiale cu	
Salare, chirie, diverse	7019.79	acoperire hipot.	7619.49
Marce de prezență	927.—	„ imprumut hipot.	4008.22
Contribuțiune directă	6047.15	„ lombard	515.08
10% dare după interese		„ efecte	160.—
la depunerii	3574.58	Provisiuni	85444.81
	9621.73		2500.52
Amortisare din mobilier	185.—		
„ „ cancelaria adv.	135.—		
„ „ escompt	216.60		
Profit	22364.60		
	87945.33		87945.33

Lipova, Decemvrie 1903.

Voicu Hamsea m. p.,
director executiv.

Ioan Dejenaru m. p.,
prim-comptabil.

DIRECȚIUNEA:

I. Cimponeriu m. p., Dr. G. Popescu m. p., P. Papp m. p.,
A. Ciugudean m. p., I. Crișan m. p.

Confrontându-se cu cărțile principale și auxiliare le-am aflat esacte.

Lipova, 21 Ianuarie 1904.

Comitetul de supraveghiere:

Stefan Bardosiu m. p.,
președinte.

Teodor Cosma m. p., Vasile Bogoiu m. p., Terențiu Petrovicu m. p.